

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.
Office: 2146 Blue Island Ave. "Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (138)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 137.

Chicago, Ill., 26. aprila (April), 1910.

Leto (Vol.) V.

Pozdravljen 1. Majnik!

Zopet se je približal prvi majnik, mednarodni praznik vzbujenega delavstva.

Približal se je tisti dan, ko pokazuje delavstvo, da ni trop hlapcev, sužnjev, temveč armada ljudi, ki se zavedajo svojega razreda in velike naloge, katero imajo vršiti v zgodovini človeštva. Zato je pa ta dan za nas večjega, važnejšega in veličanstvenjšega pomena kot pa vsi državni ali cerkveni prazniki v letu.

Prvi majnik je delavski dan. Uprav letos je dvajset let odkar je vzbujeno delavstvo po svojih zastopnikih na mednarodnem socialističnem kongresu v Parizu zaključilo: prvi maj bodi v bodoče praznik vsega delavstva, dan vseljne demonstracije za krajši delavnik, dan demonstracije za delavske pravice. In delavstvo se je odzvalo navdušenih sre. Od tistega časa praznujemo prvi majnik vsako leto; vsako leto sijajnejše in veličanstvenjše; vsako leto v večjem številu razredno zavednih delavcev.

Praznujejo ga naši bratje po vseh državah Evrope. Ponekod očito z gromovitim protestom proti družabnim krivicam, a drugod, kjer je železna pest kapitalizma in vladnega tiranizma še neomejena, pa na skrivnih sestankih in z revolucionarnim čustvom v srcih. Zavedajo se ga delavci v Ameriki, Avstraliji, južni Afriki in na Japonskem. Po celem svetu se ta dan združujejo proletarci v jedni misli: "Brez razlike polti, vere in naroda vsi smo si bratje in jednaki so naši interesi." Po celem svetu odmeva ta dan klic tlačenih milionov:

"Ponižani smo, toda vstati hočemo! Za milost ne beračimo, za pravice se hočemo bojevati."

V Ameriki se do zdaj še le majhen del delavstva pridružuje mednarodnemu slavju demonstraciji prvega majnika. To so delavci, ki se zavedajo svojega razrednega položaja. Večina delavstva pa še spi. Pravijo, da se jim še "dobro godi." Toda vrste vzbujenih delavcev naraščajo z vsakim letom. Čas je blizu, ko bo tudi pasjeponižni ameriški delavec spoznal, da za svojo pasjo ponižnost napram kapitalistu ne dobi drugega kakor pasje zaničevanje in preziranje. Vstal bo ameriški delavec splošno, pridružil se svojim razredno zavednim tovarišem in z njimi bo praznoval in povečeval svoj delavski praznik prvi maj.

Bratje delavci! Naj ne mine prvi majnik brezbrizno za vas. Ako nimate prilike, da bi se pridružili svojim tovarišem, ko bodo korakali za rdečimi prapori po ulicah in slavili naš praznik na shodih in svečanostih in dvoranah, pridružite se jim v duhu. Demonstrirajte svoje mišljenje in trdno sklenite: "Odslej bomo zastavili vse naše moči v boju za gospodarsko svobodo, za katero so nas oropali kapitalisti. Sramota bi bila za nas, ko bi še nadalje držali križem roke in gledali naše tovariše, kako se borijo tudi za nas in boljšo bodočnost naših otrok. Mirovali ne bomo poprej, dokler delavstvo ne zdrobi kapitalizem, profit, privatno lastništvo, organiziranje človeško klanje, bedo, neznanje — skratka: današnji krivični druž. red! Okronana in neokronana krivica, ki danes še oblastno sedi na tronu, zgrajenim iz solz, krvi in človeških trupelj, mora pasti v prah! In na njeno mesto mora priti to, kar zahtevamo zdaj, na dan prvega majnika: **BOLJŠE ČLOVEŠTVO, NOV DRUŽABNI RED, PREROJENA DRUŽBA, INDUSTRIJALNA IN GOSPODARSKA SVOBODA ZA VSE.**

Pozdravljen bodi prvi majnik!
Pozdravljen delavski dan: dan slavlja in veleprotesta!
Pozdravljen oznanovalec nove dobe!

Slava našem prazniku!

— Kdo je naroden? Kapitalisti vseh narodov povdarjajo, da so narodnjaki in ljubijo svoj narod. Tako govorijo slovenski, nemški, ameriški ali turški kapitalisti.

Vsi kapitalisti pa odirajo delavce. Plačujejo jih tako nizko, da so delavci prisiljeni poslati svoje otroke v tvornico za zaslužkom, ko bi imeli še hoditi v šolo. Tako ovirajo kapitalisti splošno izobrazbo naroda.

Kdor pa ovira izobrazbo naroda, je logično tudi sovražnik naroda.

Kapitalisti niso narodnjaki, ti so izdajice in sovražnik naroda.

Kapitalisti, duhovniki in njih priveski očitajo socialistom, ker so organizirani mednarodno, da so breznarodni.

Ali je to res?

Socialisti učijo, da imajo vsi enake pravice do narodnega premoženja, do šolske izobrazbe, naravnih zakladov, zemlje itd. Socialisti zahtevajo, da bi morala država skrbeti, da bi lahko hodil vsakdo do osemnajstega leta v šolo — sinovi delavcev kot kapitalistov. Socialisti ustanovljajo časnike in izdajajo knjige v poduk ljudstvu. Nadalje ustanovljajo izobraževalna društva in obdržavajo shode z znanstvenimi predavanji v poljudni besedi.

Ali so socialisti res breznarodni?

Kdor pa še verjame, da so kapitalisti narodnjaki, ljudje, ki ljubijo svoj narod; socialisti pa brez narodni, to je sovražnik narodu, temu zavedamo ta slučaj v dokaz:

"Na Moravsko Ostravskem se bije vsako leto ob začetku šolskega leta hud boj za otroke. Nemški fabrikantje silijo na nečuvno tiroristične načine otroke čeških in poljskih delavcev v nemške šole. Delavstvo, seve zavedajoč se svojega položaja, pošilja čimdalje bolj svoje otroke v češke ali poljske šole. Podjetniki jih zato kaznujejo na različne načine, krajšajo jim mezdo, trgajo zaslužek, provocirajo na razne načine itd. V Miotku n. pr. je delavec Kupčak vzel svoje dete iz nemške šole ter ga zapisal v češko. Podjetnik Rumpel, Nence, je Kupčaka takoj odpustil iz dela. Delavstvo — soc. demokratično seve! — je šlo k podjetniku ter zahtevalo, da preklicae odpust. Nič ni pomagalo. Rumpel ni hotel preklicati odpusta, in delavstvo je ustavilo delo sploh ter začelo stavkati! Nad sto delavcev stavka . . .

Iz tega sledi vsakemu jasno poučenje, da so obrekovalci vsi tisti, ki obrekujejo soc. delavstvo. Meščanstvo s polnimi žledoci in trebuh lahko vpije vse mogoče, ko ga nič ne stane. Delavstvo pa mora prestatiti za najmanjše gospodarske in kulturne pridobitve veliko žrtev.

— Po zapiskih, katere so našli pri mrtvih premogarjih v premogokopu, v Cherry, Ill. se da dokazati, da so premogarji živeli še štiri tedne po nezdodi. Ti zapiski so dokazi, da so zyršili kapitalisti navaden umor. Vzlie temu se ne bo ganil noben državni pravdnik in obtožil kapitaliste.

Vsakemu človeku, ki ima človeško srce, pa puhti kri v glavo, ko čita, da so ponesrečeni premogarji živeli še štiri tedne po nezdodi.

Kapitalistično časopisje molči o tem dogodku, ali pa še zagovarja kapitaliste, češ, da so zapiski nezanesljivi.

Človeško življenje je v ameriški republiki po ceni. Nihče se ne briga za delavce, če ponesreči. Mula, osel in konj imajo večjo vrednost za kapitaliste, kot človek, delavec, ki ima po zatrdilu duhovnikov božjo podpora. In to je strašno in grozno!

Ali gnjusno je, da delavci čitajo in podpirajo kapitalistično časopisje, ki zagovarja kapitaliste morilee.

INTERNACIONALA.

Le kviško, zemlje te izgnanci!
Lakote strašne sini vi!
Buči pravica v žrelu temnem —
izbruh naenkrat zagrmi.
Pozabite minole dneve!
Vsi naj za ciljem le hité.
Sveta se krehki temelj maje:
Mi nismo nič, bodimo vse!
Ze bitva zadnja vspalala;
hola hoj, le naprej!
Internacionala
bo ljudski rod odslej.

Najvišjih varuhov nikjer ni,
tribuna ni, carja, boga; —
sami se v snou zdaj rešimo,
veljaj dan blagra splošnega!
Razbijajmo duha okove,
razbojnikom otmimo plen,
železo le kujmo in kumjo,
dokler še plapola plamen.
Ze bitva zadnja vspalala;
hola hoj, le naprej!
Internacionala
bo ljudski rod odslej.

Mi brati, delavci in kmeti,
smo veliki delavski sloj.
Ni zemlja last je vsega ljudstva
Ni postopačem več obstoj.
Dovolj napasli muk se naših!
Krožeče jate skopcev, vran
Razžene solnčece zareče,
ko pride veliki naš dan.
Ze bitva zadnja vspalala;
hola hoj, le naprej!
Internacionala
bo ljudski rod odslej.

Država tlači, zakon vara,
trpinu jemlje njega kri;
bogatega ne obremeni —
pravice za trpina ni.
Predolgo pokal bič nad nami.
Jednakost bodi zdrava nam,
ki kličeš: pravice — dolžnosti,
brez prvih drugih ne poznam.
Ze bitva zadnja vspalala;
hola hoj, le naprej!
Internacionala
bo ljudski rod odslej.

Četudi čete slavni biti,
železnic, jam, vladarji vi,
ste gnjusni, dela bridke plode,
vam cilj vaš ropati veli.
Mošnjé svojati te brez dna so,
pogoltnjevo ves robov znoj.
Vrnite vse, skončca naj zvitost,
kar gre mu, hoče ljudski voj.
Ze bitva zadnja vspalala;
hola hoj, le naprej!
Internacionala
bo ljudski rod odslej.

Delavec — zavedaj se.

Delavec — zavedaj se, kaj si in kakšen je tvoj položaj. —

Zvečer se vračaš utrujen do smrti. Upogibajo se ti kolena, uklonjena je tvoja glava. Izrpane so tvoje moči, onemogel tvoj život. Srečaš svojega gospodarja. V avtomobilu se pelje ali v krasnem vozu malo na zrak. Sedel je ves dan v brezdelju, pital se — zdaj gre malo ven, da si pripravi želodec na nove gostije. Oblečen je lepo. V okrasje nosi zlato in drago kamenje, vredno lepega premoženja.

Ozri se vanj in uprašaj: zakaj je to. Ti si dal svoje moči delu, on pa razkošju. Uprašaj se in premisli, če je to pravica. Ti si delal, trdo delal — on je počival in užival. Ti prejmeš boren košček, toliko, da si za silo nakupiš slabe hrane, on prejme vse. Narava je dala produkte, iz katerih si koval eekine za svojega gospodarja. Čegava je narava? Človeška, kajne. In ti si tudi človek. Kljub temu si delal za druge. Narava bogati kapitaliste s pomočjo tvojega dela, zakaj ne bogati tebe?

Ali vidiš krivico, ki se ti godi? Tvoje znojne kaplje padajo za druge, moči tvojega telesa kradejo drugi.

Narava je dala človeku svobodo. Toda kapital s pomočjo raznih ver te je oropal te svobode. Tvoje moči gredo za druge, tvoja svoboda je tvoje, kapitalu prodano telo, dokler ne izerpajo iz tebe vseh življenskih sil.

Kapitalisti so prišli do svojega premoženja z ropom naravnih bogastev in z ropom človeških sil. Pomagale so jim v prvi vrsti vse vere, katerih namen je pred vsem držati človeka v duševnih okovih. Pomagali so jim janičarji — delavci brez pravice in glave, ktere je kapital porabil za svoje orodje, za svojo obrambo.

Kapital je razdelil naravo, last vseh ljudi. Ti si človek, z vsemi pravicami človek — narava je velika, prostorna za vse — in vendar nimaš koščka zemlje, kterega bi mogel imenovati svojega. Žival ima svoj kotiček, svoj dom, ti pa krona stvarjenja, gospodar vse narave, moraš živeti tam, kjer ti milostno dovolijo drugi. Drugi so naropali zemljo in njeno bogastvo, potem pa postavili mejnik med mojim in tvojim, ko ni ostalo že nič več zate. Ostal si sicer pravi človek, ki ima svojo pravico k večjem še v skupni lasti — to je na cesti. V resnici si pa suženj, kterega življenje je odvisno od tistih, ki so te okrali za vse. Tako živiš — tako so živel pred teboj in tako bodo za teboj, dokler — bodeš dovolil.

Dovolil? Ali imam jaz moč preprečiti, da bi kapital ne izrabljaj mojih moči? Ali morem jutri iti k svojemu delodajalcu in reči: ti, tako ne bode šlo več dalje. Kar napravim jaz, bo moje, kar napraviš ti, bo tvoje? Ali morem spremeniti sistem, kateri traja že stoletja?

Ja, moreš vse, samo če hočeš. Ne danes, ne jutri, ampak kmalu. Sistema, kateri je zorel stoletja, ne bode uničil jeden mahljaj. Če se polagoma, sistematično, orožja in kruti, če se zavzame silnejši.

Delavec — zavedaj se.

glave. Trpi, dajaj, da boš še slabši — čaka te lepo plačilo na onem svetu. Delavec — ti pa pomisli, da si na tem svetu, in da hočeš najprej na tem svetu človeku dostojnega življenja. Tisti, kateri se tolažijo z drugim svetom, niso bili še nikdar tam, kot ni bil še nikdo. Drugi svet je nastal, ker so nastali ljudje — ko bi ljudij ne bilo, bi tudi drugega sveta ne bilo. O tem smeš biti prepričan. Veselja in trpljenja drugega sveta so zato tukaj, da ti v prvem slučaju zatro tvojo zavednost, v drugem slučaju pa, da te svarijo, da ostaneš to, kar si: to je nezaveden suženj drugih.

Ali pojdeš po hrano za svoj duh med prepričanja, ktera je ustanovil kapital, da se lažje uzdrži na površju? Ali pojdeš po hrano tje, kjer te smatrajo za sužnja, za človeka nižje vrste?

Kam pa pojdeš potem? Kam drugam, kakor tje, kjer je studenče zdrave hrane, kjer so tvoje pravice kot človek in delavec, tje, kjer ti vzhaja nova zarja resnične svobode in pravice — v socializem.

Socializem bodi tvoja hrana, socializem tvoje prepričanje. To je moderna delavska vera, ktera zbira sužnje kapitala, brezpravne ljudi, jih uči, združuje v čete, ktere korakajo skupno do pravičnega in resničnega človeškega življenja.

Delavec — zavedaj se. Zavedaj se, kaj si, kje je tvoja rešitev in kje tvoja duševna hrana. Zavedaj se sam — pomagaj zavedati tudi druge. Tvoj delokrog je velik — brezpravnih, tebi enakih ljudi je največ na svetu. Z vsakim človekom, kterega pridobiš, si za korak bližje zmage. Ne obupaj. Nezavednost in tema je velika — a nikdar ne tolika, da bi ne prišel kdaj žarek spoznanja. Kaži ljudem, kaj so, in kaj bi bili lahko. Vršiš svojo dolžnost, kot učence, to se pravi: uči se vedno sam. Vršiš svojo nalogo kot učitelj, to se pravi: pomagaj učiti druge. Bodi vztrajen, energičen v svojih ptihih in prepričan smeš biti, da pride kmalu dan tvojega rešenja, vztajenja tvojih pravice, tvoj dan — dan modernega sužnja, dan brezpravnih.

Tvoj prijatelj.

— Brzojavno je poročal minoli teden, da je grof Stürgkh, avstrijski minister za bogočastje in poduk izdal ukaz na gosposko na Kranjskem, Primorskem in Dalmaciji, da naj pobija praznovestvo med kmečkim ljudstvom.

Hungararji in lopovi, ki žive o človeški neumnosti so strašili kmečko ljudstvo, da Halleyev komet oznanuje konec sveta. V ljudstvu je nastala panika in pripravlja se za sodni dan.

To je sad, klerikalne v. Boj klerikalizmu do z. rikalizem je kri. v Avstriji živ. temi.

Proč s hrana, ver.

MULTIPLATED

Izjava socialistov v Milwaukee.

O socialistični zmagi v Milwaukee, o prihodnji upravi mesta in o nameni socialistov so kapitalistični časniki po naročilu kapitalistov, grahtarjev in hugarjev porabili že tone tiskarskega črnila in papirja, odkar so se seznanili z bridko resnico, da so v Milwaukee zmagali socialisti, da bi prikriji svojo blamažo in jezo. Nekateri listi prihajajo z nasveti, drugi se tolažijo, da socialisti v Milwaukee niso tako revolucionarni kot drugod itd. itd.

Kapitalistični listi naj prihrani svoje nasvete le za kapitalistične skozinsko korumpirane stranke. Socialisti ne potrebujejo kapitalističnih nasvetov. Kapitalistični nasveti so dobri le za kapitaliste, škodijo pa socialistom, sploh vsakemu človeku, ki si mora z ročnim in duševnim delom služiti svoj kruh. Tolaži se pa lahko vsakdo, ako je potreben tolažbe, kakor se mu zljubi. To velja tudi za kapitaliste.

Koliko so vredni kapitalistični nasveti in tolažbe, pa dokazuje izjava, katero so priobčili milvaški socialisti v svojem lokalnem glasu "Social Democratic Herald." Izjava se glasi:

"Proti divjim trditvam in črnemu prorokovanju za sedanost in bodočnost izjavljamo ponovno: Socialistično gibanje, ki je zmagalo dne 5. aprila t. l. v Milwaukee, je skozinsko revolucionarno, razredno, zavedno in marksistično. "Daily Socialist" je o tem počel pravo: "V Milwaukee so bogati na delu, a ubožni na frazah." Mi razumemo, da revolucija in pa marksizem pomenita revolucijo duhov—vedno spremembo važnih detajtov. Nekateri pravijo temu revolucija—mi pa imenujemo to revolucijo v pernamentni."

Mi ponavljamo, da ne bomo tukaj skušali—uvesti socialistično republiko. Vsekakor bomo pa odtod izgnali grafterje in sleparje in zdrobili krožek dobaviteljev za mesto s tem, da bomo dali prečunati in določili troške za javne zgradbe po strokovnjakih in izvedenih.

Mi ne bomo razobesili "rdeče zastave" na mestni hiši. To bi ne imelo pomena. Ali mi bomo skušali tako razdeliti davčno breme, da ne bo zadelo siromake, in da bodo plačali bogatini pošten delež.

Mi tudi ne bomo delali priprav za linčanje John J. Beggosa. Ali storili bomo, kolikor je v naši moči, da prisilimo cestno železniško družbo in druge javne korporacije do povoljnega obrata.

Mi ne bomo konfiscirali lastnino "Public Service Corporation." Saj tega tudi izvršiti ne moremo, če prav bi hoteli kaj takega storiti. Ali zaprosili bomo postavodajno zbornico, da nam dovoli, da taka podjetja pridejo pod mestno upravo. Zgradili bomo mestno elektrarno za luč in uporabo električne sile v obrtniško svrhu, katero so kapitalistične stranke že obljubile pred dvanajstimi leti.

Vposlili bomo brezposlece, kolikor bo največ mogoče. Kjerkoli bo mogoče, se bodo javna dela vršila po zimi, ker je takrat brezposelnost največja.

Za pošteno delo, bomo plačali tudi poštene plače—a fair day's wage for a fair day's work.

V službah, za katere je potrebna tehnična ali znastvena izobrazba, bomo nastavili strokovnjake brez razlike na politično prepričanje, vero ali polt. In če jih ne bo dobiti v Milwaukee, pozvali jih bomo od drugod.

V nižjih službah—pisarji, mestni delavci—ne bomo odslovili nikogar, če ne storil svojo dolžnost, ali če ne bo z vsiljivim delom za stare stražnike obračal pozornost na sebe.

V političnih službah, ali v takih, v katerih odloči naše načelno vprašanje, bomo nastavili le socialiste in odslovili vse dosežanje vslužbenca, ne oziraje se na to, kakšno glorijsko so si pridobili v službi kapitalistov.

V velikem večjem obsegu, ko danes milvaški volilec mislijo, bomo izvedli svoj občinski program, dasiravno so govorniki obeh kapitalističnih strank povdarjali, da je neizvedljiv.

Mi ne bomo pozabili nikogar, da ni osvojitev mesta Milwaukee potem občinskih volitev končni cilj socialistične stranke.

Zmaga dne 5. aprila 1910—pa naj bo še tako znamenita—ni nič drugega kot bitka v boju delavstva za emancipacijo.

Ko smo pretresli vse te okoliščine, sprejememo poziv kapitalistov v Ameriki, ki obetajo, da socialistična uprava ne bo imela vspeha.

Uprava bo uspela! Vspeh bo v tem, da bodo uveljavili načela mednarodnega socializma v lokalni situaciji, kolikor je v naši moči. Ta načela ne bodo zgubila svoje revolucionarne energije.

Mi bomo dali mestu Milwaukee najboljšo upravo, kakeršne še ni imelo do zdaj, ali kakeršne ne pozna do zdaj še nobeno ameriško mesto."

Tako se glasi izjava milvaških sodrugov na kapitalistična izzivanja, nasvete in tolažbe.

Kratko, jedrnatno in načelno! In mi smo prepričani, da bodo sodrugi v Milwaukee tudi izvedli kar so izjavili, ne glede, če je kapitalistom všeč ali ne.

Dopis.

Cenjeno uredništvo:

Tukaj pošiljam polletno naročnino na Vaš cenjeni list, ki se mi iz socialističnega stališča jako dopade. Priznati moram, da je vaš list edini slovenski list v Ameriki, ki res razume socializem in ga tudi dosledno razlaga in razširja med našimi delavci.

Jako me veseli velika sprememba, ki sem jo zapazil v Vašem listu zadnje leto. Prešnja leta ste le preveč delali propagando za brezverstvo in sprejemali v list osebnih zadev nekaterih duševno propalih duhovnov, kar pač ni imelo nobenega direktnega stika s socializmom in tudi ni bilo pošteno sredstvo v neumestnem boju proti veri.

Od nekdanj se že zanimam za socializem in sem se o njem dobro poučil, za to mi je prav žal, da nekateri socialistični listi veliko škodujejo svoji in naši stranki ker vlečejo vero v delokrog socializma. Prepričan sem, če bi uredniki socialističnih listov, ki so res po večini brezverci, vsled razmer časa, pustili vero popolnoma na strani, kakor pustijo razna filozofska naziranja, razna mnenja o vedah, ki nimajo z ekonomijo nobene direktne zveze, bi se oblažilo nasprotstvo, ki ga čutijo katoličani napram socialistom. In prepričan sem tudi, da je ravno vsled tega cerkev nasprotna socialistom, ker nekteri tako radi umešavajo verske nauke v socializem.

Vera je ravno tako zasebna—ali bolj osebna—last vsakega človeka, kakor so razni filozofski nazorji ali pa razna osebna mišljenja vsakega posameznika. Kdo mi more zabraniti, da ne smem verjeti v Aristotela, v Spinoza, v Kanta ali v Haeckla? Kdo naj mi brani, da ne smem verovati v Kristusa in v cerkev, ako sem prepričan, da so ti nauki resnični? Kdo mi more zabraniti, da bi kot socialist ne smel verovati v te sisteme, in bi se navzlic temu imenoval za svobodomiselnega? Socializem je čisto ekonomično vprašanje, ki zahteva, da naj bodo vsa sredstva produkcije in distribucije skupna delavska last, nikakor pa ne trdi, da morajo biti vsi delavci brezverci, kakor se navadno misli med preprostimi socialisti. Če sem socialist, ne smem več iti v cerkev, to misel skušajo ubiti v glavo preprostim socialistom zlasti pa še nekteri v našem starem kraju. A tudi tu se obrača na bolje. V eni zadnjih števil slovenske socialistične revije "Naši Zapiski," sem bral lep članek, kjer pisatelj odločno odklanja ono proti—katoliško ganjo, ki jo zastopa "Svobodna Misel," ter pravi, da socializem nima s tem gibanjem ničesar opraviti in da prepušča "Svobodno Misel"—Aškereu.

Tako je prav. Pustimo vsakemu svobodo v njegovi zavesti (conscience); to je njegova duševna lastnina, do katere tudi kolektivistični socializem nima nobene pravice. Saj je celo veliki angleški kardinal—konvertit Newman, ki ga nazivljejo "angleškega Cicero," tako spoštoval to samozavest, da se je izrazil pri neki napitnici: "Ako sem prisiljen, da vmešavam vero pri napitnicah (kar se mi ne zdi prav primerno), pijem na zdravje papežu, ako izvolite—vendar najpreje svoji zavesti, in papežu pozneje." On je priznaval, da ima vsak človek pravico, do svojega naziranja.

Katoliška vera ni nasprotna socialističnim naukom, nasprotni so le njeni instrumenti, duhovniki, ki so pač zmotljivi in mislijo—navzlic vsej sholastični filozofiji—da so nekateri ateistiški (brezverski) socialistični vodje—socializem. Sčasoma se bode to mnenje predrugačilo. Že sedaj je med katoliško duhovščino veliko skrivnih ali pa očitih socialistov. Ako se socializem postavi tudi praktično na popolnoma nevtralnost stališče napram veri si bode v kratkem pridobil privržence vseh ver. Bodite torej neodvisni v verskih zadevah in razvijte živahno agitacijo med Slovenci v Ameriki, in to po močeh, ki so "fair-minded", neodvisnega naziranja, ki poznajo socializem v bistvu, kakor ga poznajo sedanji uredniki "Proletarca."

Ako sprejmete ta dopis, sem pripravljen pisati še kak članek v splošno izobrazbo in v razjasnitev nekaterih vprašanj. Rad bi tudi jaz prinesel svoj obol za propagando socializma, katerega pristaš se priznavam.

Vam udani

France Jauh, dijak na medicinskem oddelku v Western Reserve University.

V ameriški republiki se je pojavilo neko novo gibanje. Značilno pri tem gibanju je, da so voditelji gibanja duhovniki raznih verskih sekt in kapitalisti. Tu se gre za uveljavljanje obligatoričnega tedenskega praznika. Na ta praznik bi moralo počivati vse delo. Ustaviti bi morali delo na železnicah, parobrodih, v gostilnah, restavracijah, sploh vse povsod, le v cerkvah in božjih hramih bi se smelo delati.

To gibanje je prozorno. Duhovniki mislijo, če se vse delo in promet ustavi na en dan, potem bo dobra žetev za nas. Kapitalisti pa delavcu tudi na praznik ne privoščijo najbolj nedolžne zabave. Za nje velja načelo: za kapitalista ima vrednost delavec, ki se je popolnoma enkrat v tednu spočil.

Da je to resnica, dokazuje izrek Markusa Marksa, voditelja novega gibanja in najbolj zagrizenega kapitalističnega izkoriščevalca: "Delavec, ki je truden ne daje profita."

Tudi mi smo za 40 urni tedenski

počitek. Ali nepotrebno je, da se ta počitek vrši na en dan za vse delavce enega mesta. Ako bi ob nedeljah ne vozila ulična železnica, bi bili prisiljeni delavci ob nedeljah ostati v svojih zaduhlih stanovanjih. Čepeti bi morali med štirimi stenami in dihati okužen zrak. Delavci bi trpeli škodo na svojem zdravju in dan počitka bi preživeli brez zabave in radosti kot nekdanji sužnji.

40 urni delavski počitek je potreben za delavce vseh strok. Nepotrebno je pa, da bi bil ta počitek za vse delavce na nedeljo. Industrielni delavci lahko praznujejo vsi na en dan. Za delavce, ki so vposleni pri obratu, restavracijah, pekarnah in gostilnah, je pa to nemogoče. Pri takih obratih se lahko upelje nadomestilni tedenski počitek. To se pravi: Kdor ne počiva v nedeljo, bo počival v ponedeljek, ali pa kateri drugi dan v tednu.

Zakonit tedenski počitek ob nedeljah je pa radi tega sumljiv, ker ga priporočajo duhovniki in taki kapitalisti, za katere delavci še dandanes delajo po deset ur na dan in ki privoščijo svojim delavcem od 24 do 30 ur tedenskega počitka.

Listu v podporo.

Nabrano na veselici društva "Slovenski Dom" št. 86. S. N. P. J. v Chicagi, ker so socialisti zmagali v Milwaukee in so do zmage pripomogli tudi ondotni slovenski delavci \$2.70.

Pozor agitatorji!

Našim zastopnikom in vsem tistim, ki iščejo novih naročnikov za "Proletarca" naznanjamo, da dobi vsakdo, ki pošlje pet novih celoletnih naročnikov, roman po imenu DŽUNGEL zastonj.

Požurite se! Džungel je velika povest, v lepo vezani knjigi. Če hočete imeti drugi teden to povest, ki je zajeta iz delavskega življenja in spisana po znanem soc. avtorju U. Sinclairju, tedaj pošljite novih naročnikov in knjiga se vam pošlje zastonj na vaš dom.

Hočete knjigo Džungel zastonj?

Pozor! Pozor! Velika majniška slavnost

za La Salle, Ill., in okolico

se vrši v

MINERVA PARK, PERU, ILL.

Ob poldveh pop. prične spreved iz parka z godbo na čelu po mestu.—Po vrnitvi v park petje, govori, ples, domača zabava in kinematograf (premikajoče podobe).

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWNDALE CLOTHING HOUSE** Srajce vseh vrst in cen. S.W. Corner 26th & Central Park Ave.

RUDOLPH LAYER

LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem. Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS

kočijo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stajno stroko se oglasite pri

W. J. BRENNAN,

1132—1st St.

La Salle, Ill.

TELEPHONE 380 R.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico. **FRANK ZORNJAK,** 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajški tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA, 1243 W. 18th St. Chicago, Ill.

Halo, Johny! Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI. **John Košiček,** 1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"! **I. STRAUB URAR** 1010 W. 18th St. Chicago, Ill. **Emil Bachman** 1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovenec in Hrvatom! naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne obleke, po najnovejšem kroju. Unizjako delo; trpešno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, kupa, daji v delokrog oprave—oblek. Pridite in ogledajte si našo izlobo. Z vsem spoštovanjem **J. J. DVORAK & CO.** UNION CLOTHIERS—TAILORS 598-600 BLUE ISLAND AVE.

DOBREGA FOTOGRAFA

Povsod cenijo. Zato pojdite k

kteri izvrstno fotografuje.

Najboljše delo. Cene zmerne. 1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča **PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE JURI MAMEK,** 1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceci, Stricturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenico in boleznit ticočih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucetov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim ozdravim vsakega.

Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno. Ozdravim pozitivno selodečne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vode, Pljuča, nadubo, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.

... Zenske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —Zastrupljenje in vse druge kožne bolezni kakor prische, ture, garje, otekline.—Močni tok iz druge bolezni. Preišče in svetuje zastonj.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uradije: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne, vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?"

Še ne!

PEKEL.

Ko se v jutro oglasi parna pišalka, hitijo delavci, noseč bomo žužino v kositrasti škattiji ali pa zavito v papir, na moderno tlako, delo v tvornici, plavžu rudniku ali premogokopu.

Staro pesen, ki se vedno ponavlja dan za dnem, teden za tednom. Ali kdor ima delo, ni nič na boljšem. Premogor naj globoko pod zemljo rije kot krt skozi premogovo plast.

V plavžu stojijo ogromne peči druga poleg druge. Iz njih se dviga črn, gost dim in semintje se prikaže velik plamen, ki bliskovito švigne proti nebu. Človeku se dozdeva, da stoji sredi malih ognjenikov.

Po železnih tirih, ki pokrivajo ozemlje plavža vlačijo lokomotive vozove rude in premoga.

Nekega dne razpoči posoda, kateri nosi samotežnik razbeljeno kovino ali pa peč. In v potoku razbeljene kovine izginijo delavci.

Delavec, trpi, delaj in molči, pa pri delu umiraj za kapitaliste! To je načelo današnje kapitalistične delavske družbe.

je le za kapitaliste. Delavec ima pekel na tem svetu! Kaj ima delavec za zgrubiti, ako se bori za strmoglavjenje kapitalistične delavske družbe?

Čemu klečite?

"Velik" vam je na kupu zlatega bogataša, papaže, cesar in kralj vam je "visokost" — zato, ker klečite pred njimi na kolenih in ponižno zrete na konce njih nog . . .

Dvignite se, vi kledeplazni ljudje! Pogledajte "visokostim" ponosno v obraz — in videli boste, kako so vam jednaki, ali pa še manjši od vas! — Ivan Molek.

— Stavka natakarejev. Dne 1. maja se otvori na Dunaju lovška razstava. To priliko hočejo porabiti natakarji v letnih restavracijah, da se končno uredi njihove neznesne razmere.

— Trideset stavkokazov z Goriskega so agentje podjetnikov privlekli v Winterthur. Ko so jim hoteli odnotni delavci povedati, kakšen je položaj, so jih podjetniki in njihovi podrepniki z brutalno silo pregnali.

— Politika in industrija. Iz Karlovih varov se poroča: Tovarna za porcelan Tichy in Schönfeld v Lesovem pri Karlovih varih je morala naznaniti konkurz.

— Na Kitajskem je prepovedala vlada siromakom izseljevanje. Ta prepoved se glasi in zveni po kitajsko. Vzlicetemu je pa ta prepoved človekoljubnejša kot ameriška.

— Zadnjič sem bil v gostilni. V mene je silil Jurček. Dajal je za pijačo, pa trdil, da je "Proletarec" nič vreden list.

Prinaša novic. Še besedice ne poroča, kadar se rodi tele z dvema glavama. Pa tudi za svetlice se ne zmeni, ki cvetě sredi januarja vrhu Stola.

— Komaj je brzobjav sporočil v svet, da so zmagali pri občinskih volitvah v Milwaukee socialisti, je učiteljska zveza v Chicagu čestitala brzobjavno soder. Seidelu, novoizvoljenemu županu, zaeno pa povdarila v brzobjavki, da odpodilja to brzobjavko, ker je učiteljska zveza prepričana, da bo socialistična večina v Milwaukee reformirala šolstvo tako, da bodo tudi otroci delavcev imeli priliko izobraziti se.

— Prinesli smo to notico radi premajhnega prostora v listu nekoliko pozno. A objavili smo jo, da dokazemo, da učitelji ne verjamejo nobeni kapitalistični stranki, da bi zamogla vspešno rešiti šolsko vprašanje za mladino.

— Iz "Misterija žene". — Pusti me, jaz te nečem! Saj sem ti povedala, da te nečem in te nečem! Kaj se siliš?! Na viš, vso obleko si mi zamazal s tvoji mi umazaniji rokami! —

— Nekaj bom hodil, saj sem komaj prišel. Dosti dela smo imeli danes. V kovačnici se je kar kresalo isker. Ali smo nabijali! — — Mene nič ne briga. Jaz te nečem več, slišiš, nič več! —

— Nerodno je pogledal svojo ljubico, revno šiviljo v predmestju, ki je stala pred njim na ulici in se jezila. — Nečeš me? — je dejal topo in neumno in potem se je zasmeljal.

— Kaj pa, da me češ! Čez šest tednov bo poroka, z mojstrom sem že govoril! Na, emokni me enkrat! — in nagnil se je k njej.

On je zazijal, težko in počasi je mislil, nazadnje se mu je vendar zjasnilo, in zaklel je, da je kar odsakoval.

Tistega dedca hočeš, ki ima ženo! Fej, ti vlačuga, k . . . Fej, fej! Samo poskusi! Tebe zadavim njemu na potemem kosti, da me bo pomnil živ dan! Ti lajdra ti! Jaz ti bom že dal! —

— Prijel jo je in jo tresel, da je počela kričati. Pritekli so ljudje in jo rešili, in ona je stekla domov.

— In babnice so kimalo z glavami. Že pred trideset letom so bile vse grde in stare kakor čaravnice. Otroci so bili samo za nadlego in pokoro, drugače pa samo batine in stradanje; — in dedci surovi, pijani, ki so jih tolkli kakor živino.

SLOVENSKI DELAVCI V JOHNSTOWN, PA.!

Slovenski socialistični klub št. 20. v Johnstown, Pa. bo prirredil dne 1. maja t. l. — na občini delavski praznik zavednih delavcev vseh narodov — svoj prvi Pic-nic na prostoru soder. Math. Pečjaka v Coopersdale.

— Prvi pomoč. V slučaju nezgode ali nenadne boleznii je prva pomoč od največjega pomena. Oni, ki ostanejo mirne krvi, bodo takoj začeli gledati za sredstvom, ki pomanjša bolečine in nepokoj bolnika.

— V lekarnah, Jos. Triner 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

— Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stražo," edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

— MIKE KASTRUN-U, krojač na 1842 So. Center ave., Chicago, Ill. Izdeluje tudi ženske obleke po vseh krajih. — Pridite in pogledite!

— Kaj je treba, da čitate! v književni zalogi Slovenske delavske tiskovne družbe se dobi: "Socialistični katekizem"

— Predelal za slov. delavce v Ameriki Ivan Molek. Cena posameznemu iztisu 10 centov. Kdor jih pa naroči naenkrat 20 ali več istisov, jih dobi pa po 5 centov komad. (Ta brošura je izvrstno sredstvo za socialistična propagando in živa potreba za vsakega agitatorja, kateri rekrutira nove sodrugi.)

"DZUNGEL"

Povest iz chikaških klavnice. Angleški spisal Upton Sinclair. Poslovenila Jos. Zavrtnik in Ivan Kaker. CENA S POŠTINO VRED \$1.25 (Ta pretresljiva povest iz delavskega življenja in delavskih bojev je do danes prevedena že na 17 jezikov. Vsak slovenski delavec bi jo moral čitati.)

ROJAKI v Waukeganu!

— B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan. Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

— Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ, 16—18 N. Halsted St., Chicago. Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov.

— Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsni minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kateri zavivta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

— Podpisana se priporočava Slovencem za mnogobrojen obisk, ker imava na razpolago dobrogostilno in dvorane.

— Šajnek & Hans, 1802 S. Centre Ave. Chicago, Ill.

— M. A. Weisskopf, M. D. Ikušen zdravnik. Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer. 1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

— LOUIS RABSEL moderno urejen salon NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

— JOS. PREZEL, Slovenska Grocerija, 1932 West 22nd Street, med Robey in Lincoln ul. VOZI NA DOM.

— Angleščina brez učitelja Slovensko Angleška Slovnička, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

— V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y. Pišite po cenik knjig!

— JOS. BERNARD-U, 1903 Blue Island Ave. Telefon Canal 842 CHICAGO Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"

— Joseph Kratky, 1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill. Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste. Na debelo in drobno.

— Sveski kruh in fino pecivo dobité vedno v hrvatsko-slovenski pekarni

— Curiš i Radakovič, 1458 So. Centre Ave. Vozí tudi na dom CHICAGO.

POZOR! SLOVENCI! POZOR! SALOON s modernim kegjiščem

— Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporočá MARTIN POTOČEK, 1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagu in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporočá John Mladič, 2236 So. Wood St. Chicago

— Leopold Saltiel ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065 Residence Phone Irving 4176

— HALO! HALO! Kam pa? — Na sveže pivo in čisto dobrega vina k Frank Mladiču, 1832 S. Centre Ave. tam se bomo imeli po domače. To je pogovor s ceste, ki priča o mojem saloonu. Frank Mladič, 1832 S. Centre Ave., Chicago.

— Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 1924—26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 9 popold. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj piše slovenski.

— Valentin Potisek GOSTILNICAR 1237-1st St., La Salle, Ill Tođi vse, gostilni podrejene pišaje in se priporočá rojakom za obilen obisk.

— JOS. KRAL, 1147 W. 18th Street, CHICAGO, ILL.

SE LI BRIJETE SAMI? Mi Vam oferiramo britve za \$2.00 izdelane iz najboljšega materiala, ki se prodaja za \$4.00. To nam zagotovi in prinese 100 novih odjemalcev k tisočim družib, katerim smo prodajali od leta 1876—to je 33 let pod trdko Jos. Kralj. Vsi ti so iznašli, da so naše britve iz najboljšega materiala in da jih najbolj zadovole. Vsaka naših britev je garantirana in mi damo v slučaju, da ni komu britev po volji, damo popolno zadostenje dotičniku. Nihče ne more oceniti britve predno je ni rabil. Ker vemo, da so naše britve dobre, jih lahko tudi garantiramo. Cena tem britvam je le \$2.00. Brusimo tudi stare britve, za kar računamo 25c. za Chicago. Za izven mesta je plačati še več za poštnino.